

Valtion ja Turun kaupunkiseudun kuntien välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus 2016–2019

Ehdotus 13.4.2016

Sisällys

1	Sopijaosapuolet	2
2	Lähtökohdat.....	2
3	Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet	2
4	Toimenpiteet	3
	4.1 Elinvoimainen seutu	3
	4.1.1 Pohjoisen kasvuvyöhykkeen vahvistaminen	3
	4.1.2 Matkailun edistäminen.....	3
	4.2 Vahvat yhdyskunnat	4
	4.2.1 Keskukset ja täydennysrakentaminen.....	4
	4.2.2 Kehittyvät asemanseudut.....	5
	4.2.3 Joukkoliikenteeseen tukeutuva yhdyskuntarakenne	5
	4.3 Sujuva arki.....	6
	4.3.1 Monipuolinen asuntotuotanto.....	6
	4.3.2 Palvelujen saavutettavuus ja turvalliset matkat.....	7
5	SOPIMUKSEN SEURANTA.....	8
6	SOPIMUKSEN TOTEUTUMINEN	8
	LIITTEET.....	9
	Liite 1. Valtion ja kuntien toimenpiteet sopimuskaudella Turun Kehätien (kt 40) toimivuuden turvaamiseksi.....	10
	Liite 2. Valtion ja kuntien toimenpiteet sopimuskaudella Turun seudun merkittävimpien yritysalueiden kehittämiseksi	10
	Liite 3. Toimenpiteet jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien kehittämiseksi.....	12
	Liite 4. Maa- ja asuntopoliittiset toimenpiteet 2016-2019.....	13
	Liite 5. Joukkoliikenteen toimenpiteet	15

1 Sopijaosapuolet

Valtio: Ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Liikennevirasto, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).

Turun kaupunkiseudun kunnat: Aura, Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Raisio, Rusko, Sauvo ja Turku

Valtiovarainministeriö ja Varsinais-Suomen liitto ovat osallistuneet sopimuksen valmisteluun ja neuvotteluihin.

2 Lähtökohdat

Sopimus perustuu pääministeri Sipilän hallituksen ohjelmaan 29.5.2015, jonka mukaisesti hallitus solmii asumista, maankäyttöä ja liikkumista yhteen sovittavan ja asuntotuotantoa sekä kasvua vauhdittavan aiesopimuksen suurimpien kaupunkiseutujen kanssa.

”Hallitus tukee kaupunkiseutujen ja kasvukäytävien sekä eri alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukyvyntarantamista muun muassa kehittämällä sopimus pohjaista yhteistyötä valtion kanssa.”

Hallitusohjelman asuntopoliittisessa liitteessä todetaan, että *”Valtio edellyttää kasvukeskuksissa ja niiden läheisyydessä toteutettavien suurten infrahankkeiden ehtona tontti- ja asuntotuotannon olennaista lisäämistä kumppanuusperiaatetta noudattaen valtion ja kuntien sekä kuntien keskinäisessä yhteistyössä. Hallitus solmii asumista, maankäyttöä ja liikkumista yhteen sovittavan ja asuntotuotantoa sekä kasvua vauhdittavan aiesopimuksen suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Siinä on huomioitava asuntomarkkinoiden monimuotoinen kehittäminen.”*

Tämä sopimus on jatkoa Turun kaupunkiseudun kuntien ja valtion väliselle maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) aiesopimukselle 2012–2015.

Turun seudulla MAL-sopimuksen lähtökohtana ovat kaupunkiseudulla vuonna 2012 hyväksytty rakennemalli 2035 ja sen toteuttamiseksi kuntien vuosina 2014–2015 hyväksymät kuntakohtaiset kaavoitusohjelmat liitteensä seudullinen ohjelma, seudullinen asunto- ja maapoliittinen ohjelma ja rakennemallialueen liikennejärjestelmäsuunnitelma.

3 Sopimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Sopimus on Turun seudun kuntien välinen, kuntien ja valtion välinen sekä valtio-osapuolten välinen sopijaosapuolten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteisen tahtotilan ja kehityssuuntien kuvaus.

Sopimuksella edistetään hallitusohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja kansallisten ilmasto- ja energiatavoitteiden toteutumista Turun kaupunkiseudulla.

Kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne eheytyy ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja nykyiseen rakenteeseen, keskustoihin ja joukkoliikenneväyhykkeille asemakaavoituksen sekä täydennysrakentamista tukevien toimenpiteiden avulla. Liikennejärjestelmää ja kaavoitusta ohjataan siten, että se mahdollistaa kestäväntarantamisen edistämisen ja hyödyntää olemassa olevia ja tulevia hyviä joukkoliikenneväyhykkeitä. Vaihtoehtoisten energiamuotojen käyttöä joukkoliikenteessä lisätään. Kestävien kulkumuotojen houkuttelevuutta lisätään ja edistetään tietoon perustuvien digitaalisten palvelujen syntymistä käyttäjille henkilö- ja tavaraliikenteessä.

Vastaavasti sopimuksella edistetään seudun kuntien yhteisesti hyväksytyjen strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamista sekä tuetaan päätöksentekoa.

Turun seudulla tavoitteena sopimukselle on, että sopimusmenettelyn avulla;

- I. Vahvistetaan Rakennemallin 2035 sitovuutta ja konkretisointia.
- II. Edistetään sopimuksen tarkoitusta tukevien seudullisesti merkittävien hankkeiden toteutusta.
- III. Edistetään Pohjoisen kasvuvyöhykkeen (Tukholma–Turku–Helsinki–Pietari) kehittymistä tukevien hankkeiden toteutusta.

Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa toiminnallisen kaupunkiseudun ja kasvuvyöhykkeen kilpailukykyä, elinvoimaisuutta ja toimivuutta. Sopimuksella parannetaan uusiutuvan elinkeinorakenteen kehittämisedellytyksiä, palveluiden ja työpaikkojen saavutettavuutta, elinympäristön viihtyisyyttä ja sosiaalista kestävyyttä mm. yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen tähtäävillä toimenpiteillä.

Liikennejärjestelmää kehitetään saavutettavuus, matkaketjujen toimivuus, taloudellisuus ja turvallisuus huomioiden. Kestävää liikkumista vahvistetaan parantamalla jalankulun, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita sekä kehittämällä ja hyödyntämällä älyliikenteen keinoja ja liikkumisen digitaalisia palveluita.

Valtion liikenteeseen kohdistuvia rahoitusvälineitä ja tukia ohjataan kokonaisuutena vaikuttavuuden parantamiseksi. Ohjauksessa huomioidaan kaupunkiseudun liikennejärjestelmän tavoitekokonaisuus. Toimenpiteet ja rahoituskohteet täsmennetään sopijaosapuolten yhteistyönä osana kaupunkiseudun jatkuvaa liikennejärjestelmäsuunnittelua.

Valtio hakee suurten infrahankkeiden rahoittamiseksi innovatiivisia rahoitusmalleja ja kokeiluhankkeita. Infrahankkeiden toteuttamisedellytyksiä ja vaikutuksia selvitetään kokonaisuutena.

4 Toimenpiteet

4.1 Elinvoimainen seutu

4.1.1 Pohjoisen kasvuvyöhykkeen vahvistaminen

Tavoite: Osapuolet edistävät Tukholman ja Pietarin välisen pohjoisen kasvuvyöhykkeen muodostumista osana Euroopan Unionin TEN-T-ydinverkkokäytävää. Turun seudun kilpailukykyistä kasvua ja yhtenäisen eteläsuomalaisen työssäkäynti- ja talousalueen kehittymistä tuetaan valtakunnallisten aluerakennetta-voitteiden mukaisesti.

1. Valtio edistää **olemassa olevan ratayhteyden junaliikenteen nopeuttamista**. Kunnat kehittävät asemanseutuja keskittämällä niille maankäyttöä. Valtio ja kunnat jatkavat Turun ja Helsingin nopean ratayhteyden suunnittelua. Valtio osoittaa suunnitteluun 40 milj. euroa ja siihen haetaan TEN-T-tukea.
2. Valtio ja kunnat jatkavat kaupunkiseudun ja koko lounaisen Suomen poikittaisliikennettä ja satamakuiljetuksia välittävän **Turun Kehätien (kt 40)** toimivuuden edistämistä jatkosuunnittelulla ja kehittämällä. Valtio pyrkii sopimuskaudella aloittamaan Kausela–Kirismäki -osuuden 1. vaiheen. Sopimuskauden muut toimenpiteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.
3. Kunnat laativat yhteistyössä maakuntaliiton kanssa **seudullisen lentoliikenteen kehittämissuunnitelman**, jossa tarkastellaan lentoliikenteen kehittämispotentiaalia henkilö- ja rahtiliikenteessä, sovitaan lentoaseman matkustajamäärän kasvattamiseen tähtäävistä toimenpiteistä ja rahtiliikenteen edistämistä. Lentoaseman saavutettavuutta, palvelua ja asiakaskokemusta parannetaan kehittämällä matkaketjuja ja -palveluja.
4. **Blue Industry Park (BIP)** on TEN-T -ydinverkkokäytävän varrella suunnitteilla oleva merkittävä meri- ja metalliteollisuuden tuotekehityksen ja valmistusteknologian yrityskeskittymä. Turun kaupunki, valtio ja alueen yritykset selvittävät edellytyksiä muuttaa Blue Industry Park -alueelle johtava yksityisraide osaksi valtion rataverkkoa. Radan kunnostamisesta käydään erillisneuvottelut. Lisäksi Turun kaupunki laatii yhteistyössä alueen yritysten kanssa tarvittavat suunnitelmat radan jatkamiseksi teollisuuspuiston satamaan. Muiden Kehätien varren yritysalueiden – Luolala, Kehätien varren kaupalliset alueet, Leilikallio, LogiCity, Topinpuisto, Avanti-Tuulissuo, Krossi, YksYkkönen – luonnehdinnat ja sopimuskauden toimenpiteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 2.

4.1.2 Matkailun edistäminen

Tavoite: Saaristomatkailun edistäminen on yksi Suomen matkailun kärkihankkeita (Merellinen saaristo kansainvälisesti tunnetuksi). Saariston matkailuedellytyksiä parannetaan kehittämällä alueen ympäristöstä houkuttelevuutta ja saavutettavuutta, sujuvoittamalla matkaketjuja, lisäämällä yhteistyötä, luomalla yrityksille toimintaedellytyksiä sekä tuotteistamalla palvelut kansainvälisesti kiinnostaviksi ja laadukkaiksi. Matkailua edistetään myös vaalimalla kaupunkiseudun rikasta luonnon- ja kulttuuriympäristöä vetovoimatekijänä.

5. Kunnat parantavat **saariston saavutettavuutta** kehittämällä informaatiota, palvelutarjontaa ja liikenneyhteyksiä. Kunnat mahdollistavat digitaalisen matkailuinformaation kehittämisen sekä tarjoavat avointa dataa sovelluskehittäjille ja yrityksille, jotka kehittävät matkailua palvelevia sovelluksia. Kunnat selvittävät edellytykset, joilla matkailua palvelevat henkilökuljetukset voisivat lähteä Aura-

joesta ja rakentaa näin turistiliikenteen solmukohta Turkuun. Alueen kunnat ja valtio laativat yhteistyössä Saariston pienen rengastien kevyen liikenteen kehittämissuunnitelman ja toteuttavat sitä vaiheittain. Valtio selvittää Parainen-Nauvo kiinteän yhteyden toteuttamista.

6. Kunnat huolehtivat kaavoituksessa siitä, että käytettävissä on **riittävästi ranta-alueita** yleiseen virkistykseen ja aluevarauksia matkailupalvelujen toiminnoille erityisesti tunnettujen matkailureittien kuten Saariston rengastien varrella.

4.2 Vahvat yhdyskunnat

4.2.1 Keskukset ja täydennysrakentaminen

Tavoite: Edistetään Turun kaupunkiseudun keskusta-alueiden vetovoimaa, viihtyisyyttä, saavutettavuutta ja liikkumisen sujuvuutta. Kunnat painottavat maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa keskusta-alueiden kehittämistä ja täydennysrakentamista rakennemallissa kuvattuihin keskustojen ominaispiirteisiin ja vahvuuksiin tukeutuen. Turun keskusta on koko kaupunkiseudun ja maakunnan keskus, jonka elinvoimaisuus heijastuu koko kaupunkiseudulle.

7. Valtio osoittaa Turun kaupunkiseudun kunnille **rahoitusta pieniin kustannustehokkaisiin liikennehankkeisiin** (ns. MAL-raha) sopimuskaudella yhteensä 5 milj. euroa ja edellyttää kuntien käyttävän vastaavan summan. MAL-rahoitus kohdistetaan Turun seudun (rakennemallialueen) liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden mukaisesti toimenpiteisiin, jotka parantavat erityisesti joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä sekä liikenneturvallisuutta. Rahoitusta kohdennetaan ja toimenpiteet priorisoidaan jatkuvassa liikennejärjestelmätöissä sovittavalla tavalla kuntien, Liikenneviraston ja ELY-keskuksen yhteistyönä siten, että valtion rahoitus on käytettävissä vuosina 2016–2019. Kunnat voivat kohdentaa oman vastinrahoituksensa myös katuverkolle toteutettaviin hankkeisiin.
8. **Keskustaympäristöjä parannetaan jalankulkuystävällisemmiksi** ja keskusten elinvoimaa lisätään rakentamalla ja laajentamalla toiminnoiltaan monipuolista ja viihtyisää jalankulku- ja pyöräilykaupunkia niitä ympäröiville yhdyskuntarakenteen muutosalueille. Kunnat selvittävät tiivistämisen ja täydennysrakentamisen mahdollisuudet keskusta-alueilla ja käyttötarkoitukseltaan muuttuvilla alueilla sekä kehittävät vetovoimaisia asumismuotoja ja niihin kytkeytyviä palveluja.
9. **Pyöräilystä tehdään helppoa.** Kunnat ja valtio toteuttavat vuonna 2013 valmistuneessa Turun kaupunkiseudun pyöräilyn pääverkon ja laatuikäytävien kehittämissuunnitelmassa ja seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa osoitettuja toimenpiteitä (liite 3).
10. Kunnat kehittävät kaupunkiseudun joitakin **pääsisääntuloväyliä (vt 1, mt 110) kaupunkimaisiksi liikenneympäristöiksi**. Sen tukemiseksi kaupunkiseudun kunnat ja valtio tarkistavat ao. väylien hallinnollisen luokituksen. Lisäksi selvitetään **tie- ja katuverkon nykyinen hallinnollisen luokituksen tarkoituksenmukaisuutta Turun kaupungin Hirvensalon, Satavan ja Kaksikerran maanteiden osalta**. Muutoksilla tuetaan kaupunkirakenteen eheyttämistä ja rakennemallin mukaisia maankäytön kehittämisedellytyksiä.
11. Valtio turvaa yhdessä Liedon, Kaarinan ja Turun kaupunkien kanssa **valtatie 10 toimivuuden** ja joukkoliikenteeseen tukeutuvan maankäytön kehittämisedellytykset ennen valtatie uuden linjauksen toteuttamista. Sopimuskaudella Liikennevirasto, ELY-keskus ja kunnat laativat selvityksen, jossa tarkastellaan laajaa keinovalikoimaa ja älyliikenteen keinoja nykyisen Turku–Lieto -valtatielinjauksen kehittämiseksi taajamarakennetta tukevana väylänä. Osapuolet toteuttavat toimenpiteitä erikseen sovittavin toimenpidekokonaisuuksin.
12. Valtio edistää yhdessä Kaarinan kaupungin kanssa **Kaarinantien (mt 2200, mt 180) kehittämistä kaupunkiseudun uloimman kehän osana**. Sopimuskaudella ELY-keskus ja Kaarinan kaupunki laativat Kaarinantien toimenpideselvityksen. Osapuolet parantavat liittymien toimivuutta, liikenneturvallisuutta, kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita sekä maankäytön kehittämisedellytyksiä erikseen sovittavin toimenpidekokonaisuuksin.

4.2.2 Kehittyvät asemanseudut

Tavoite: Asemanseutuja vahvistetaan hyvin saavutettavina asumisen, työpaikkojen ja palveluiden keskityminä ja sujuvina matkaketjujen solmukohtina. Sopimusosapuolet suunnittelevat ja kehittävät alueiden liikennejärjestelyjä ja maankäyttöä yhteistyössä sekä edistävät toimenpiteiden toteuttamista selkeyttämällä tarvittavilta osin vastuujakoja ja alueiden omistusjärjestelyjä.

Turun ratapiha-alue ympäristöineen on laaja kaupunkikehittämisen ja täydennysrakentamisen kohdealue, joka laajentaa keskustan jalankulku- ja kaupunkialueita länteen. Entiselle VR:n konepaja-alueelle on rakenteilla uusi asuinalue noin 1500 asukkaalle. Ratapihan pohjoispuolella toimii luovan talouden ja kulttuurin keskus Logomo. Laajempaan ratapihan alueen kehittämiseen liittyy myös seudullisen Matkakakeskuksen toteuttaminen. Kaupunkikehitysalueiden kytkeminen osaksi keskustarakennetta edellyttää jalankulun ja pyöräilyn yhteyksien parantamista ratapihan poikki ja vieritse sekä monikäyttöisiä kaupunkimaisia pysäköintiratkaisuja.

Kupittaaan asema on liikenteellinen solmukohta, jossa yhdistyvät paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen joukkoliikenne. Asema sijaitsee kaupunkiseudun merkittävämmällä tiede- ja tutkimusalan työpaikka-alueella yliopiston, laajenevan keskussairaalan ja kehittyvän Turun kampus ja tiedepuisto -alueen tuntumassa. Kokonaisuutena Kupittaaan-ltäharjun alue on kaupunkiseudun merkittävin keskustahakuisten työpaikkojen kasvualue ja jalankulku- ja kaupunkialueiden itäinen laajenemissuunta. Tiiviisti rakennetulla Kupittaaan alueella joukkoliikenne, kävely ja pyöräily ovat tärkeitä liikku- mistapoja. Alueen ja aseman pysäköintiratkaisuilla on iso merkitys asiakasliikenteen ja joukkoliikenteen matkaketjuille.

13. Turun kaupunki jatkaa yhteistyössä valtion kanssa seudullisen matkakakeskuksen suunnittelua ja ratapihan kehittämistä hyödyntäen myös mahdollista EU-rahoitusta. Valtio sitoutuu konsernina edistämään omistusjärjestelyillä matkakakeskuksen toteuttamista.
14. Osapuolet selvittävät tällä sopimuskaudella Uudenkaupungin radan sähköistämisestä ja siihen liittyvistä muista raideliikenneverkoston kehittämistoimenpiteistä, jolla VAK-järjestelytoiminnasta voidaan Turun ratapihalla luopua ja samalla parantaa ympäröivien vanhojen ja uusien asuinalueiden turvallisuutta sekä turvata Uudessakaupungissa toimivan teollisuuden toimintaedellytykset.
15. Ratapihan **estevaikutuksen vähentämiseksi** Turun kaupunki toteuttaa vuosina 2016–2017 Turun ratapihan ylittävän jalankulkusillan ja Liikennevirasto osallistuu portaiden ja hissien rakentamiseen sillalta asemalaitureille. Turun kaupunki selvittää nykyisen ratapihan ylittävän jalankulkusillan parantamismahdollisuudet osaksi keskustan pyöräilyn pääverkkoa. Turun kaupunki ja Liikennevirasto selvittävät yhteistyössä uuden kävely- ja pyöräily-yhteyden muodostamista ratapihan eteläreunaan Linnakaupungin alueelta rautatieasemalle.
16. Turun päärautatieaseman ja Kupittaaan aseman **liityntäpysäköinnin** toimivuutta ja vastuunjako selkeytetään sopimuskaudella. Ratapihankadun varteen toteutetaan liityntäpysäköinti. Alueelle suunnitella oleva pysäköintilaitos palvelee monipuolisesti rautatieliikenteen matkustajia, Logomon asiakkaita, lähialueen yrityksiä ja asukkaita. Ennen pysäköintilaitoksen toteuttamista pysäköinti järjestetään maantasopysäköintinä.
17. Valtio sitoutuu tällä sopimuskaudella omistusjärjestelyillä edistämään **Kupittaaan asemanseudun** kehittämistä. Turun kaupunki ja valtio sopivat ja toteuttavat sopimuskaudella alueen kehittämistä tukevat tieverkon hallinnollisen luokan muutokset, parantavat Kupittaaan asema-alueen palvelutasoa, Turun kampus ja tiedepuiston saavutettavuutta, kulkuyhteyksiä ja liityntäpysäköintiä erikseen sovitavalla tavalla.

4.2.3 Joukkoliikenteeseen tukeutuva yhdyskuntarakenne

Tavoite: Kaupunkiseudun yhdyskuntarakennetta eheytetään ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen, erityisesti keskustoihin ja keskuksiin sekä joukkoliikennevyöhykkeille. Samalla kehitetään joukkoliikennejärjestelmää monipuolisemmaksi sekä edistetään kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Maankäytön ja liikennejärjestelyjen yhteisellä suunnittelulla luodaan edellytykset joukkoliikenteen tehokkaalle järjestämiselle ja palveluiden alueelliselle saavutettavuudelle.

18. Valtio osoittaa Turun kaupunkiseudulle **joukkoliikennetukea 6,7milj. euroa** joukkoliikenteen hankintaan sekä edistämään joukkoliikenteen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien yhteensopivuutta ja uudistamista sekä digitaalisten liikennepalvelujen syntymistä. Mikäli Turun seudun joukkoliikenneviranomaiseen mahdollisesti liittyvät uudet kunnat siirtyvät ELY-keskusten rahoitusvastuusta suurten kaupunkiseutujen valtionrahan vaikutukseen, muutos huomioidaan Turun seudun joukkoliikenneviranomaisen valtionrahaosuudessa.

19. Joukkoliikenteestä vastaavien viranomaisten roolit ja toimivalta-alueet selvitetään.
20. **Turun kaupunkiseudun raitiotien** yleissuunnitelma on hyväksytty ohjeellisena noudatettavaksi jatkosuunnittelun yhteydessä. Valtio avustaa raitiotien yleissuunnitteluvaiheen loppuunsaattamista 30 % rahoitusosuudella (kokonaiskustannusarvio 300 000 euroa). Kaupunkiseudun kunnat käynnistävät raitiotien ja/tai superbussijärjestelmän teknisen suunnittelun tällä sopimuskaudella edellyttäen, että valtio avustaa Turun kaupunkiseudun raitiotien ja/tai superbussijärjestelmän jatkosuunnittelua ja toteutusta 30 %:n rahoitusosuudella myöhemmin sopimuskaudella erikseen määriteltävällä tavalla. Kunnat kehittävät valittuun joukkoliikennejärjestelmäratkaisuun tukeutuvaa rakennemallin mukaista maankäyttöä.
21. Joukkoliikenteen pääsuunnilla ja raitiotieliikenteen valmisteluvaiheena jatketaan **runkobussilinjaston** toteuttamista. Seudullinen joukkoliikenneviranomainen toteuttaa runkobussilinjaston liikennöinnin vuoteen 2020 mennessä. ELY-keskus, kunnat ja seudullinen joukkoliikenneviranomainen kehittävät runkolinjaston matkustajainformaatiota ja liikennepalveluita, sekä toteuttavat runkolinjastoon liittyviä infrastruktuurin parannustoimia ja älykästä liikenteen ohjausta.
22. **Seudullisen joukkoliikenneviranomaisen toimivalta-alueen laajentamisesta** nykyisen alueen ulkopuolisiin työssäkäyntialueen kuntiin neuvotellaan niissä kunnissa, jotka sitoutuvat maankäytön suunnittelussaan vahvistamaan joukkoliikenteen edellytyksiä. Samalla kunnat sitoutuvat välttämään yhdyskuntarakennetta hajauttavien kaavojen laatimista.
23. **Kunnat vahvistavat joukkoliikennekaupunkia** kohdentamalla kasvua ja palveluja kaupunkikehittämisen edistämiseksi vaikuttavimmille joukkoliikennevyöhykkeillä oleville taajamatoimintojen alueille (raitiotie- ja runkobussilinjoihin tukeutuvat alueet sekä maakuntakaavan kaupunkikehittämisen kohdealueet).

4.3 Sujuva arki

4.3.1 Monipuolinen asuntotuotanto

Tavoite: Kaupunkiseudun vetovoimaisuutta parannetaan tarjoamalla riittävästi monipuolisia asumismahdollisuuksia erilaisissa ympäristöissä. Asuntotuotannossa otetaan huomioon olemassa oleva ja tuleva tarve kuten muuttoliike mukaan lukien maahanmuutto, väestön ikääntyminen, yksinasuvien määrän lisääntyminen, asunnottomuus, kuntien elinkeinostrategiat sekä ilmasto- ja elinkeinopolitiikan näkökohdat. Valtion tukemaa kohtuuhintaista asuntotuotantoa toteutetaan seudulla yhteisvastuullisesti. Maapoliittiset toimenpiteet ja valtion tukitoimet kohdennetaan rakennemallin sekä asunto- ja maapoliittisen ohjelman mukaisille alueille monipuolisen asuntotuotannon toteuttamiseksi.

24. **Valtio osoittaa Turun kaupunkiseudun kunnille korkotuki- ja takauslainoitusta sekä avustuksia seudulla hyväksytyjen kohtuuhintaisten asuntotuotantotavoitteiden toteuttamiseksi.** ARA kohdentaa tukitoimensa kuntien keskusta-alueille ja vaikuttavimmille taajamatoimintojen alueille. ARA tukee täydennysrakentamista ja vanhusten tuettua asumista kotona hissi- ja esteettömyysavustuksella.
25. **Valtio osoittaa Turun kaupunkiseudun kunnille kunnallistekniikka-avustuksia.** Painopiste kunnallistekniikka-avustusten kohdentamisessa on keskusta-alueiden ja joukkoliikenteeseen tukeutuvien alueiden täydennysrakentamisessa.
26. Valtion tukeman asuntotuotannon lisäämiseksi valmistellaan lainsäädäntöhanke vuokra-asuntojen rakentamiseen tarkoitettua uudesta 10 vuoden välimallista.
27. **Asuntotuotantoa toteutetaan Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035:n ja Turun kaupunkiseudun asunto- ja maapoliittisen ohjelman mukaisesti.** Kunnat toteuttavat vuosittaisissa kaavoitusohjelmissaan rakennemallin toteuttamisohjelmaa ottaen huomioon rakennemallissa esitetyn priorisointijärjestyksen. Kunnat sitoutuvat Turun kaupunkiseudun asunto- ja maapoliittisessa ohjelmassa esitettyihin asuntotuotantotavoitteisiin (määrät, talotyyppit, hallintamuodot, kohtuuhintainen asuntotuotanto), joiden tarkoituksena on monipuolistaa asuntotarjontaa kaupunkiseudulla. Kunnat päivittävät ja hyväksyvät seudullisen asunto- ja maapoliittisen ohjelman vuosille 2018–2021. Liitteessä 4 on kuvattu keskeiset rakennemallin sekä asunto- ja maapoliittisen ohjelmaan perustuvat asuntotuotannon tavoitteet.
28. **Sopimusosapuolet kohdentavat maapoliittiset toimensa rakennemallin sekä asunto- ja maapoliittisen ohjelman mukaisille alueille monipuolisen asuntotuotannon toteuttamiseksi.** Kunnat koh-

dentavat kaavoitusta kunnan omistamalle maalle kysyntää vastaavan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteuttamiseksi. Valtio ja kunnat selvittävät yhdessä MAL-sopimusalueella sijaitsevat valtiokonsernin omistuksessa olevat asuntotuotantoon tai palveluiden toteuttamiseen soveltuvat maa-alueet. Valtio vaikuttaa omistajaohjauksessaan siihen, että valtion tarpeista vapautuvat, asuntorakentamiseen soveltuvat alueet luovutetaan kohtuuhintaisesti ensisijaisesti kunnille valtion kiinteistöstrategian mukaisia periaatteita noudattaen.

29. Kaupunkiseudun kunnat (Kaarina, Naantali, Raisio, Turku) valmistelevat yhdessä ARA:n vahvistettavaksi esityksen valtion tukeman asuntotuotannon enimmäistonttihinnoista vyöhykkeittäin kuntarajoista riippumatta.
30. Turun seutu osallistuu kiinnostuneiden kaupunkien, kiinteistö- ja vuokratulo-omistajien sekä kaupallisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa Ympäristöministeriön vuoden 2016 aikana käynnistämään tutkimus- ja kehityshankkeeseen, jossa tunnistetaan, kokeillaan ja uudistetaan keinoja integroinnin onnistumiseksi. Lisäksi selvitetään ja kokeillaan voimassaolevan lainsäädännön puitteissa ARA:n kanssa toimia, joilla asuinalueiden kehittämistä voidaan tehdä segregatoriskien vähentämiseksi.
31. Asuin ympäristön ja -rakentamisen laadun sekä monimuotoisuuden kehittämiseksi **kunnat vahvistavat seudun erityispiirteisiin**, mm. rikkaaseen luonnonympäristöön ja kulttuuriperintöön **tukeutuvia kaupunkiseudun vetovoimatekijöitä**. Kunnat kartoittavat alueidensa ominaispiirteet ja vahvuudet laadittavien yhteisten ympäristön laatu kriteerien pohjaksi. Vetovoimaisen asuin ympäristön toteuttamiseksi kunnat kehittävät kaavoitusta ja tontinluovutusmenettelyjä.

4.3.2 Palvelujen saavutettavuus ja turvalliset matkat

Tavoite: Maankäyttöä ja palveluverkko kehitetään tasapainoisesti lähipalveluiden turvaamiseksi. Kuntarajat ylittävällä yhteistyöllä parannetaan palvelujen saavutettavuutta ja taloudellisuutta. Kunnat sitoutuvat palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen seudullisesti rakennemallin tavoitteiden mukaisesti. Toimintojen saavutettavuutta julkisilla liikennepalveluilla kehitetään hyödyntämällä digitalisaation, automaation, uusien käyttövoimaratkaisujen ja Liikenne palveluna -konseptin mahdollisuuksia.

32. Kunnat jatkavat keskustojen ja keskeisten taajama-alueiden kehittämistä **turvaamalla palvelut lisäämällä asumisen mahdollisuuksia** kävely- ja pyöräilyetäisyydellä palveluista sekä mahdollistamalla työpaikkojen säilyminen ja lisääminen keskusta-alueilla ja joukkoliikennevyöhykkeillä.
33. Kunnat laativat sopimuskaudella **seudullisen palveluverkkosuunnitelman**. Työssä hyödynnetään Varsinais-Suomen liiton keräämää seudullista palvelupisteaineistoa aluetietopalvelu Lounaistiedossa. Samalla luodaan menetelmät ja toimintatavat, joissa aineistoa hyödynnetään pysyvästi verkko-suunnittelussa.
34. Seudullisen joukkoliikenteen ja ELY-keskuksen toimivalta-alueen **taksa- ja lippujärjestelmää, matkustajainformaatiota, liityntäliikennettä sekä matkaketjuja kehitetään MaaS-periaatteiden mukaisesti**. Valtio tukee kehittämistä. Toimivaltaiset viranomaiset, kunnat ja valtio avaavat linja-, pysäkki-, aikataulu- ja muut järjestelmätiedot julkiseen rajapintaan sovelluskehittäjien käytettäväksi. Liite 5.
35. Turun seudun joukkoliikenteessä otetaan käyttöön ja pilotoidaan **uusien käyttövoima- ja automaattiliikenteen** ratkaisuja. Kakolanmäen entiselle vankila-alueelle toteutetaan joukkoliikenneyhteys automaattisen rinnehissin, funikulaarin, avulla. Sataman, keskustan ja lentokentän yhdistävä bussilinja 1 muutetaan sähköbussilinjaksi TEM:in ja kaupungin rahoittamana. Linja toimii valtakunnallisena sähköisen joukkoliikenteen testialustana päätepisteissään ladattavilla täyssähköbusseilla. Turun Kaupunkiliikenne Oy pyrkii siirtymään muussa käyttövoimassaan biodieseliin.
36. **Liikkumisen ohjausta** toteutetaan osana liikennejärjestelmätyötä tavoitteena liikkumisen tapojen uudistaminen kestävä kehityksen mukaisesti. Toimintaa koordinoi ja toteuttaa yhdessä muiden tahojen kanssa Varsinais-Suomen kestävä kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus Valonia sopimuskaudelle laadittavan toimintasuunnitelman mukaisesti. Valtio päättää vuosittain hakemusten perusteella seudun kunnille tai kuntayhtymälle myönnettävistä avustuksista liikkumisen ohjauksen toimintaan ja hankkeisiin.

37. Kunnat ja valtio toteuttavat yhdessä laadittua **seudullista liikenneturvallisuussuunnitelmaa**. Liikenneturvallisuushankkeet, niiden priorisointi ja toteutuksen ajoitus täsmentyvät suunnitelman ohjaamana käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Suunnitelma sisältää liikenneturvallisuustyön jatkuvan toimintamallin, jossa keskeisenä toimijana ovat kuntien liikenneturvallisuustyöryhmät. Tavoitteena on, että kaikissa kunnissa on ajan tasalla oleva liikenneturvallisuussuunnitelma sekä toimiva liikenneturvallisuusryhmä. Turun kaupunki käynnistää suuren kaupungin toimintaympäristön huomioon ottavan liikenneturvallisuussuunnitelman laatimisen osana kaupungin turvallisuussuunnitelmaa yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa ja perustaa liikenneturvallisuusryhmän koordinoimaan hallintokuntien välistä liikenneturvallisuustyötä.

5 SOPIMUKSEN SEURANTA

Seuranta perustuu sopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista ja vaikuttavuutta kuvaaviin mittareihin. Seurattavia asioita ovat sopimuksessa esitettyjen toimenpiteiden edistyminen ja toimenpiteiden vaikuttavuus. Seurantatyön organisointi ja seurannan suunnittelu käynnistetään sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Seurantatiedot koostetaan vuosittain julkaistavaksi raportiksi. Ympäristöministeriö voi tarvittaessa kutsua koolle osapuolten välisen seurantakokouksen.

Seurannassa hyödynnetään valtakunnallisia tietoaaineistoja (SYKE/Liiteri), joista tuotetaan seudullista tarkasteluaineistoa aluetietopalvelu Lounaistietoon.

6 SOPIMUKSEN TOTEUTUMINEN

Tämä sopimus tulee voimaan sopimusosapuolten allekirjoitettua sopimuksen. Sopimus on voimassa vuoden 2019 loppuun. Tavoitteena on vuonna 2019 valmistella uusi sopimus seuraavalle kaudelle.

Valtio-osapuolen sitoutuminen sopimukseen määritellään keväällä 2016 valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki eri sopimusmuodoille julkisen talouden suunnitelman ja talousarvion puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä.

Turun kaupunkiseudun kunnat ottavat huomioon talousarvioissaan ja yhdyskuntarakenteen hankekokonaisuuden pohjalta laadittavissa toteutusohjelmissä tässä sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisen. Sopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään vuosittaisissa tulosneuvotteluissa Liikenneviraston ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa.

Sopimusosapuolet edistävät sopimuksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Valtion omien infrahankkeiden toteuttaminen ja tuki kuntien infrastruktuurihankkeille kytketään kuntien asuntorakentamisen ja eheän yhdyskuntarakenteen kehittämiseen.

7 ALLEKIRJOITUKSET

Helsingissä, __. päivänä _____ kuuta 2016

Liikenne- ja viestintäministeriö:

Anne Berner
liikenne- ja viestintäministeri

Työ- ja elinkeinoministeriö:

Olli Rehn
elinkeinoministeri

Liikennevirasto:

Antti Vehviläinen
pääjohtaja

Kunnat:

Mika Joki
kunnanjohtaja, Auran kunta

Esko Poikela
kunnanjohtaja, Liedon kunta

Seija Österberg
kunnanjohtaja, Mynämäen kunta

Juhani Kylämäkilä
kunnanjohtaja, Nousiaisen kunta

Patrik Nygrén
kaupunginjohtaja, Paraisten kaupunki

Arto Oikarinen
kunnanjohtaja, Ruskon kunta

Alexi Randell
kaupunginjohtaja, Turun kaupunki

Ympäristöministeriö:

Kimmo Tiilikainen
maatalous- ja ympäristöministeri

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus:

Kimmo Puolitaival
ylijohtaja

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus:

Hannu Rossilahti
ylijohtaja

Harri Virta
kaupunginjohtaja, Kaarinan kaupunki

Maija Löfstedt
vt. kunnanjohtaja, Maskun kunta

Jouni Mutanen
kaupunginjohtaja, Naantalın kaupunki

Jari Jussinmäki
kaupunginjohtaja, Paimion kaupunki

Ari Korhonen
kaupunginjohtaja, Raision kaupunki

Seppo Allén
kunnanjohtaja, Sauvon kunta

Liite 1. Valtion ja kuntien toimenpiteet sopimuskaudella Turun Kehätien (kt 40) toimivuuden turvaamiseksi

- a) ELY-keskus on aloittanut yleissuunnitelman ja ympäristövaikutusten arvioinnin välin Naantalin Satamatie–Raisio parantamisesta. Yleissuunnitelmassa huomioidaan Blue Industry Park -yritysalueen ja telakan tarpeet. Kunnat laativat kuntakaavat sekä yleissuunnitelmaa tukevat liikenne- ja katusuunnitelmat Blue Industry Parkin kehittämisedellytysten turvaamiseksi.
- b) ELY-keskus laatii tiesuunnitelman Kausela–Kirismäki -osuudesta. Hankkeella tuetaan myös Turun ratapihan ympäristön maankäytön kehittämisedellytysten parantamista vähentämällä raskaan liikenteen läpikulkua Turun keskustassa. Turun kaupunki asettaa raskaan liikenteen läpi-ajokiellon Ratapihankadulle.
- c) ELY-keskus pyrkii käynnistämään tiesuunnitelman Naantalin satamayhteyden parantamisesta välillä Naantalin keskusta – Raision keskusta tällä sopimuskaudella.
- d) ELY-keskus käynnistää tiesuunnitelman laatimisen Raision eritasoliittymän parantamisesta ja Raision keskustan kohdasta. Tavoitteena on parantaa Raision keskustan maankäytön kehittämisedellytyksiä sijoittamalla keskustan läpi kulkeva kehätien liikenne tunneliin.
- e) Valtio pyrkii sopimuskaudella aloittamaan Kausela–Kirismäki -osuuden 1. vaiheen sekä Raision eritasoliittymän (kt 40/vt 8) parantamishankkeen rakentamisen.
- f) Kunnat ja ELY-keskus määrittävät yhdessä Kehätielle sen toimivuutta parantavat ja maankäytön kehittämisedellytyksiä luovat rinnakkaiskatuyhteydet.

Liite 2. Valtion ja kuntien toimenpiteet sopimuskaudella Turun seudun merkittävimpien yritysalueiden kehittämiseksi

Turun kampus ja tiedepuisto on kaupunkiseudun merkittävin osaamisen ja korkean teknologian työpaikkojen kasvualue Kupittaaan rautatieaseman ja Turku–Helsinki moottoritien kupeessa. Logistisen sijaintinsa ansiosta alue kytkeytyy vahvasti pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueeseen vahvistaen siten myös pääkaupunkiseudun kansainvälistä kilpailukykyä. Tavoitteena on luoda uusilla verkostomaisilla toimintamalleilla kansainvälisesti kiinnostava ja rohkean kokeileva osaamiskeskittymä, joka on toiminnoiltaan monipuolinen ja logistisesti vetovoimainen. Alueella toteutetaan uutta kaupunkirakennetta, joka toimii samalla innovaatioalustana maankäytön, asumisen, palveluiden, liikenteen ja elinkeinojen kehittämiselle. Alueen kehittyminen vetovoimaiseksi toiminnoiltaan monipuoliseksi keskustamaiseksi alueeksi kytkeytyy vahvasti myös raitiotien toteuttamispäätökseen; alueen on arvioitu kehittyvän nopeammin, maankäytöltään tehokkaampana ja kaupunkimaisempaan raitiotien myötä.

- a) Turun kampus ja tiedepuisto -kehittämiskokonaisuus kytkee seudullisesti merkittävät MALPE-hankkeet: Kupittaaan asemanseudun kehittämisen, kampusalueiden kehittämishankkeet, Tunnin junan, MaaS-hankkeet kuten Last Mile Service, raitiotie- tai superbussilinjan sekä jalankulkukaupungin laajentamisen Itäharjun alueelle.
- b) Kupittaaan asemanseudun saavutettavuuden turvaaminen on tärkeää. Valtio ja kunnat selvittävät seudullisen joukkoliikenteen kehittämistarpeita asemanseutuun nähden sekä suunnittelevat ja toteuttavat vaiheittain alueen kevyen liikenteen yhteyksiä ja laadukkaita liityntäpysäköintiratkaisuja.
- c) Turun kaupunki laatii sopimuskaudella kokonaisvaltaisen maankäytön kehittämissuunnitelman liikenneratkaisuineen Turun kampusta ja tiedepuistoa ympäröivästä Kupittaa-Itäharjun alueesta.

E18-kehätien varrella Naantalista Paimioon sijaitsee merkittäviä kehityspotentiaalia omaavia yritysalueita.

- d) Kaupunkiseudun kunnat laativat yhdessä valtion kanssa selvityksen E18 Turun kehätien vaikutuksista elinkeinoelämälle ja yritysalueiden tulevaisuuden kehityspotentiaaleista.

Naantalın satama sekä öljynjalostus-, prosessi- ja energiategollisuus muodostavat seudun kilpailukyvyyn kannalta tärkeän yrityskeskittymän, joka kytkeytyy E18-tiehen. Alueen teollisten työpaikkojen määrä on suuri, tuotannon jalostusarvo korkea ja viennin osuus huomattava. Vuonna 2017 toimintansa aloittava monipolttoainevoimalaitos tuo Varsinais-Suomen biopolttoaineketjuun noin 250 uutta työpaikkaa. Humaliston ja Luolalan noin 300 hehtaarin suuruisia työpaikka-, logistiikka- ja teollisuusalueita täydentää Luonnonmaan puolella oleva Turun korjaustelakka ja noin 100 hehtaarin suuruinen uusi Kukolan teollisuusalue, jonne on sijoittumassa uutta teollista toimintaa. Sataman, alueen teollisuuden ja monipolttoainevoimalaitoksen liikennemäärät ovat suuret ja kasvussa erityisesti voimalaitoksen kuljetustarpeiden vuoksi.

Blue Industry Park (BIP) on TEN-T -ydinverkkokäytävän varrella suunnitteilla oleva merkittävä yritysalue. Tavoitteena on globaalisti merkittävä vetovoimainen meri- ja metalliteollisuuden tuotekehityksen ja valmistusteknologian keskittymä, johon sijoittuu mm. tehostettuja testi- ja kehitysympäristöjä tuotannolliselle toiminnalle. Telakkaan tukeutuvan BIP:n toteuttamiseksi on suunniteltu uudenlaista kestävä kehityksen mukaista palveluyhtiöajattelua. Yritysalueella kehitetään uudenlaisia innovatiivisia tilakonsepteja. Tuotannollisen toiminnan keskittäminen ja monipuolistuminen tekee BIP:stä houkuttelevan kansainvälisen investin -kohteen ja samalla sen kansallinen merkittävyys vahvistuu ja korostuu. BIP:n konseptia on kehitetty ja sitä viedään eteenpäin yhteistyössä noin 20 meriteollisuuden yrityksen sekä alan johtavien teknillisten yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

- e) Turun ja Raision kaupungit laativat yritysalueen liikennesuunnitelmat yhteistyössä yritysten kanssa ja sovittavat ne yhteen valtion E18 Naantali–Raisio-yleissuunnitelman kanssa.
- f) Turun kaupunki, valtio ja alueen yritykset selvittävät edellytyksiä muuttaa Blue Industry Parkin alueelle johtava yksityisraide osaksi valtion rataverkkoa. Radan kunnostamisesta käydään erillisneuvottelut. Lisäksi Turun kaupunki laatii yhteistyössä alueen yritysten kanssa tarvittavat suunnitelmat radan jatkamiseksi teollisuuspuiston satamaan.
- g) Turun ja Raision kaupungit selvittävät Naantalintien varren alueiden soveltumista telakka- ja teollisuuspuistokokonaisuuteen laatimalla alueelle kehittämissuunnitelman.
- h) Kunnat kehittävät BIP-yritysalueen työmatkaliikennettä parantamalla alueen saavutettavuutta joukkoliikenteellä, pyörällä ja kävellen.

Mylly, Hauninen, Itäniitty, Kuninkoja, Leilimaa ja Leilikallio muodostavat laajan kaupallisen ja monipuolisen yritysaluekokonaisuuden Kehätien varrella Raisiossa. Mylly on läntisen Suomen suurin kaupan keskittymä; alueelle saa sijoittaa kaupan suuryksiköitä ja tilaa vaativan erikoistavarakaupan (tiva) suuryksiköitä. Itäniityn alueella sijaitsee kaupan suuryksiköitä ja tiva-kauppaa. Hauninen on nykyisin tiva-kaupan kaupan ja ns. harmaan tuotannon aluetta. Tavoitteena on Haunisten alueen muuntuminen kokonaan vähittäiskaupan alueeksi harmaan tuotannon siirtyessä Raumantien varteen. Kuninkoja on nykyisin tiva-kaupan ja monipuolisen yritystoiminnan aluetta, osin vanhaa asuinalueita, jonka tavoitteena nopealla aikataululla muuntuvan yritysalueeksi. Leilimaa ja Leilikallio ovat kasvavia logistiikan, tilaa vaativan kaupan ja ns. harmaan tuotannon yritysalueita.

LogiCity on kasvava seudullisia logistiikkatoimintoja varten kaavoitettu ja laajeneva yritysalue TEN-T-ydinverkkokäytävän hyvien maantie- ja rautatieyhteyksien varrella kansainvälisen lentokentän yhteydessä.

- i) Turun kaupunki ja Ruskon kunta kehittävät lentoaseman lähialuetta laatimalla yhteistyössä osayleiskaavan lentokentän ympäristöön tavoitteena turvata lentokentän toimintaedellytykset myös tulevaisuudessa.
- j) Kaupunkiseudun maakuntakaavassa ~~osoitetaan~~ ratkaistaan elinkeinoelämää ja LogiCityä palveleva valtatie 10 parantamisen aluevaraus.

Topinpuiston kiertotalouspuistoa suunnitellaan Turkuun Topinojan jätekeskuksen yhteyteen. Tavoitteena on luoda seudulle monialainen kierrätykseen keskittynyt yrityspuisto. Kiertotalouspuistojen toiminnan tavoitteena on yhteistyön avulla säästää luontoa ja rahaa sekä synnyttää uutta kiertotalouden liiketoimintaa.

Avanti-Tuulissuon teollisuusalue Liedossa muodostaa nopeasti kasvavan, monipuolisen, yhtenäisen ja kehittyvän yritysalueen Turun kehätien varressa. Erinomainen sijainti ja pitkälle viety toteutus ovat houkuttaneet alueelle erityisesti suuria ja keskisuuria logistiikka-alan yrityksiä ja näiden tarvitsemia huolto- ja tukipalveluja. Alueen kaavoituksellinen valmius on hyvä ja sen kasvupotentiaali on edelleen maakunnallisesti merkittävä. Alueen kokonaispinta-ala on n. 205 ha, josta vapaata korttelialuetta on n. 55 ha. Keskeisin kehitystavoite on alueen liikenteellisen toimivuuden parantaminen. Liedon kunnan, Kaarinan kaupungin ja valtion suunnittelema E18-kehätien rinnakkaistieyhteys Avantista Hämeentielle (Vt10) ja sen jatko Topinojalle parantavat raskaan liikenteen toimintaedellytyksiä seudullisesti.

Kaarinan Krossi on E18 ja Kaarinantien/ Saaristotien risteyksessä oleva kaupan ja teollisuuden kehittyvä alue, joka mahdollistaa nykyistä merkittävästi suuremman keskittymän syntymisen. Alueella on valmiiksi kaavoitettua vapaata kaupan ja teollisuuden aluetta n. 50 ha. Lisäksi laajentumismahdollisuuksia on runsaasti. Alueen toimivuus liikenteellisesti edellyttää E18 tien lisäksi toimivaa riittävän välityskapasiteetin omaavaa Kaarinantietä/ Saaristotietä.

Paimion yritysalue **YksYkkönen** sijaitsee Turku-Helsinki moottoritien liittymän 11 ympärillä, hyvien liikenneyhteyksien varrella. Vistan osayleiskaavassa yritysalueen pinta-ala on n. 210 ha, josta on tällä hetkellä asemakaavoitettu 115 ha. Vielä asemakaavoittamattomalle alueelle on osoitettu teollisuus- ja varastoalue sekä työpaikka-alueita paljon tilaa vaativien toimitilakeskittymien ja ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien teollisuustoimintojen tarpeisiin.

Liite 3. Toimenpiteet jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien kehittämiseksi

Seudun keskusten elinvoimaa lisätään rakentamalla ja laajentamalla viihtyisää jalankulku- ja pyöräilykaupunkia. Toiminnoiltaan monipuolista jalankulkukaupunkirakennetta täydennetään ja laajennetaan keskustoja ympäröiville yhdyskuntarakenteen muutosalueille.

Turussa tärkeimpiä jalankulku- ja pyöräilykaupungin laajenemisalueita ovat ratapihan ja radanvarren alueet, Linnakaupungin alue, Itäharjun alue, Uudenmaantien varsi ja Skanssi. Kunnat selvittävät tiivistämisen ja täydennysrakentamisen mahdollisuudet keskusta-alueilla ja käyttötarkoitukseltaan muuttuvilla alueilla sekä kehittävät vetovoimaisia asumismuotoja.

Valtion ja kuntien tärkeimpiä sopimuskaudella edistettäviä toimenpidekokonaisuuksia jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien kehittämiseksi:

- a) Nykyisten pääväylien laatutason nostaminen pyöräilyn ja joukkoliikenteen yhteisillä runkosuunnilla. Sopimuskauden kärkihankkeena toteutetaan Uudenmaantien laatukäytävä.
- b) Uusien laatukäytäväreittien toteuttaminen kaupunkiseudun pääsuunnilla.
- c) Turun keskustan pyöräilyolosuhteiden kehittäminen. Turun kaupunki ja Liikennevirasto selvittävät yhteistyössä uutta maankäyttöä palvelevien jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien kehittämismahdollisuudet ratapiha-alueella ja sen tuntumassa.
- d) Turun kaupunki päivittää kaupungin kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman tällä sopimuskaudella. Kehittämisohjelmassa kuvataan mm. Turun kävely- ja pyöräilyolosuhteiden kehittämis-toimenpiteet vuosille 2017–2020.

Liite 4. Maa- ja asuntopoliittiset toimenpiteet 2016-2019

Kaupunkiseudun yhteisellä asunto- ja maapoliittisella ohjelmalla pyritään edistämään maankäytön suunnittelun ja asuntopoliittikan yhteistyötä sekä tehostamaan maa- ja asuntopoliittisia toimenpiteitä rakennemallia tukevalla tavalla. Uusi asuntotuotanto sijoitetaan seudun kokonaisuuden kannalta yhteisvastuullisesti, tuottaen monipuolista ja houkuttelevaa kaupunkirakennetta.

- a) Kuntien tavoitteena on ylläpitää raakamaavarantoa aluksi vähintään 3 vuoden tarvetta vastaavasti, ja tulevaisuudessa nostaa varanto vastaamaan 5 vuoden tarpeita. Asemakaavareserviä ylläpidetään 3 vuoden tarpeeseen ja yleiskaavavarantoa vähintään 10 vuoden päähän.
- b) Aktiivista maanhankintaa harjoitetaan keskeisiltä rakennemallin mukaisilta kasvualueilta ennen asema-kaavoitusta. Rakennemallissa esitetty vaiheistus otetaan huomioon maanhankinnoissa. Raakamaan hinnoittelun periaatteet pyritään jatkossa yhdenmukaistamaan.
- c) Rakennemallin 2035 mukaisesti asuntotarjontaa lisätään 78 000 uudella asunnolla vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteena on kääntää seudun kasvun kohdentuminen aiempaa enemmän ydinkaupunkialuetta painottavaksi siten, että noin 80 % väestönkasvusta kohdentuu ydinkaupunkiseudulle ja noin 20 % sen ulkopuolelle. Asunto- ja väestömäärän rakennemallin mukaiset kuntakohtaiset kasvutavoitteet 2016–2019 on esitetty ohjeellisena vuoden 2012 tasossa taulukossa 1.
- d) Asuntotarjontaa lisätään ja asuntoalueita kehitetään vastaamaan monimuotoisiin asumismielitymisiin ja väestörakenteen muutoksiin. Kaupunkiseudun asuntotarjontaa monipuolistetaan siten, että erilaisten hallintamuotojen tarjonta on riittävää eri puolilla kaupunkiseutua. Erilaisissa talotyypeissä tarjotaan eri hallintamuotoja. Kuntien vastuulla on luovuttaa riittävästi tontteja vuokra-asuntotuotantoon. MAL-kuntien vuosien 2016–2019 asuntotuotantotavoitteet on kuvattu ohjeellisena vuoden 2012 tasossa taulukossa 2.
- e) Tavoitteena on monipuolistaa asuntotarjontaa siten, että eri puolilla seutua on nykyistä paremmin tarjolla asumisvaihtoehtoja eri talotyypeissä. Toivottavaa on, että samalla alueella on tarjolla monipuolisesti erilaisiin elämäntilanteisiin soveltuvia asumismuotoja, jotta asukkaat voivat halutessaan pysyä samalla alueella elämänmuutoksista huolimatta. Myös asuntojen muunneltavuus on tärkeää ns. elinkaariasumisen mahdollistamiseksi. Talotyyppejä sekoittavaa kaavoittamista pyritään harjoittamaan sekä uusilla että täydennettävillä alueilla. MAL-kuntien vuosien 2016–2019 asuntotuotantotavoite talotyypeittäin on kuvattu ohjeellisena vuoden 2012 tasossa taulukossa 3.
- f) Erityisasumisen asuntotuotantotavoitteet on kuvattu ohjeellisena vuoden 2012 tasossa taulukossa 4.

Taulukko 1. Asunto- ja väestömäärän rakennemallin mukaiset kasvutavoitteet 2016–2019*

	Rakennemallin tavoite 2016–2019	
	Asuntoa	Asukasta
Aura	109	88
Kaarina	1 691	1 650
Lieto	569	502
Masku	260	210
Mynämäki	160	130
Naantali	813	805
Nousiainen	108	87
Paimio	343	277
Parainen	393	318
Raisio	858	863
Rusko	180	145
Sauvo	51	41
Turku	4 590	4 625
Yhteensä	10 125	9 741

*Taulukon tavoiteluvut eivät sisällä väljyyskasvua. Rakennemallissa ennustettu väljyyskasvun edellyttämä rakentamistarve on ydinkaupunkialueella lähes yhtä suuri kuin uusien asukkaiden asuttamisesta syntyvä rakentamistarve. Ydinkaupunkialueen ulkopuolella väljyyskasvusta syntyvä rakentamistarve on jopa hieman suurempi kuin uusien asukkaiden asuttamisesta syntyvä tarve. Näin ollen osa uusien hankkeiden tuottamasta arvioidusta kasvusta menee väljyyskasvun aiheuttamaan rakentamistarpeeseen.

Taulukko 2. MAL-kuntien asuntotuotantotavoite hallintamuodoittain Turun kaupunkiseudulla 2016–2019.

	Omistaa talon tai asunnon osakkeet		Korkotuki- vuokra- asunto		Muu vuokra- asunto		Asumisoi- keusasunto		Yhteensä	
	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl
Aura	83 %	91	4 %	4	13 %	14	0 %	0	100 %	109
Kaarina	73 %	1 234	12 %	203	13 %	220	2 %	34	100 %	1 691
Lieto	85 %	482	6 %	33	7 %	38	3 %	16	100 %	569
Masku	90 %	234	3 %	8	7 %	18	0 %	0	100 %	260
Mynämäki	85 %	136	7 %	11	8 %	13	0 %	0	100 %	160
Naantali	75 %	610	15 %	122	8 %	65	2 %	16	100 %	813
Nousiainen	87 %	94	4 %	4	9 %	10	0 %	0	100 %	108
Paimio	90 %	309	7 %	24	2 %	7	1 %	3	100 %	343
Parainen	85 %	334	10 %	39	5 %	20	0 %	0	100 %	393
Raisio	77 %	660	5 %	43	15 %	129	3 %	26	100 %	858
Rusko	90 %	162	4 %	7	5 %	9	1 %	2	100 %	180
Sauvo	79 %	40	0 %	0	21 %	11	0 %	0	100 %	51
Turku	48 %	2 203	20 %	918	30 %	1 377	2 %	92	100 %	4 590
Yhteensä	65 %	6 589	14 %	1 417	19 %	1 930	2 %	189	100 %	10 125

Taulukko 3. MAL-kuntien asuntotuotantotavoite talotyypeittäin Turun kaupunkiseudulla 2016–2019.

	Erillinen pientalo		Rivi- tai ketjutalo		Asuinkeuhkosto		Yhteensä	
	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl
Aura	40 %	44	45 %	49	15 %	16	100 %	109
Kaarina	20 %	338	30 %	507	50 %	846	100 %	1 691
Lieto	43 %	245	34 %	190	24 %	134	100 %	569
Masku	60 %	156	20 %	52	20 %	52	100 %	260
Mynämäki	85 %	136	10 %	16	5 %	8	100 %	160
Naantali	50 %	407	15 %	121	35 %	285	100 %	813
Nousiainen	75 %	81	15 %	16	10 %	11	100 %	108
Paimio	50 %	171	25 %	86	25 %	86	100 %	343
Parainen	50 %	197	25 %	98	25 %	98	100 %	393
Raisio	25 %	214	15 %	129	60 %	515	100 %	858
Rusko	70 %	126	15 %	27	15 %	27	100 %	180
Sauvo	65 %	33	35 %	18	0 %	0	100 %	51
Turku	6 %	275	14 %	643	80 %	3 672	100 %	4 590
Yhteensä	24 %	2 423	19 %	1 953	57 %	5 749	100 %	10 125

Taulukko 4. Erityisasumisen asuntotuotantotavoitteet vuosille 2016–2019.

	Ikäänty- neet	Asunnot- tomat	Kehitys- vammai- set	Mielenterveys- ja päihdekun- toutujat	Vammaiset	Nuoret	Muut
Tavoite	Asuntoa, kpl	Asuntoa, kpl	Asuntoa, kpl	Asuntoa, kpl	Asuntoa, kpl	Asuntoa, kpl	Asuntoa, kpl
Aura	0	0	22	0	0	0	
Kaarina	130	5	5	10	5	20	10 ¹⁾
Lieto	20	0	16	8	4	8	
Masku	30	0	0	0	0	0	
Mynämäki	0	0	12	0	12	0	
Naantali	38 ²⁾	2-4	15	0 ³⁾	-	-	
Nousiainen	0	0	0	0	0	0	0
Paimio	5	2	12	2	5	2	-
Parainen	6-12	-	38	14	6	1	-
Raisio	40	15	0	30	0	25	
Rusko	0	0	0	0	0	0	
Sauvo	0	0	15	0	0	0	
Turku	0	60	20 tu- kiasuntoa	150	20 tukiasun- toa*	50 tukiasun- toa/v ⁴⁾	5) ⁵⁾

¹⁾Maahanmuuttajat

²⁾Tehostetun palveluasumisen tarve kasvaa, mutta ennakoivalla ikäihmisten hoidolla pyritään hillitsemään ympärivuorokautisen hoidon tarpeen kasvua. Aurinkosäätiön laajennus vuonna 2017 lisää 38 tehostetun palveluasumisen paikkaa. Yksityisten palvelujen tarjontaa on seudulla runsaasti käytettävissä ja sitä hyödynnetään tarpeen mukaan.

³⁾Palvelut ostetaan

⁴⁾normaalista asuntokannasta

⁵⁾Taulukon ulkopuolelta on syytä ottaa huomioon Turkuun jäävien tai tänne itsenäisesti muuttavien turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden asuntotarve. Palvelualueen arvio on 2000 uutta turvapaikan saanutta v. 2016 Turussa.

Liite 5. Joukkoliikenteen toimenpiteet

- a) Toimivaltaiset viranomaiset, kunnat ja valtio avaavat linja-, pysäkki-, aikataulu- ja muut järjestelmätiedot julkiseen rajapintaan sovelluskehittäjien käytettäväksi.
- b) Turun seudun joukkoliikenteessä on jo toteutettu kertalippujen ja matkailijalippujen mobiililippusovellus. Mobiililippu perustuu QR-koodiin, joka luetaan sähköisesti Turun seudun joukkoliikenteen busseissa. Sähköinen luenta antaa mahdollisuuksia kehittää mobiililipputuotteita esimerkiksi kausikorttien rinnalle sekä yhteislipputuotteita pitkän matkan joukkoliikenteen kanssa.
- c) Valitulla alueella, jossa joukkoliikennetarjonta viikonloppuisin on hyvin vähäistä tai sitä ei ole lainkaan, pyritään toteuttamaan kutsuohjattu liityntäliikenne yhteistyössä taksien kanssa (Last Mile Service). Samalla toteutetaan MaaS-liityntälippu.
- d) Turun seudun joukkoliikenteen yhtenä MaaS-tavoitteena on toteuttaa työpaikkatuotteita sekä muita uusia liikkumispalveluja, mutta tavoitteet edellyttävät kuntien budjettirahoituksen ulkopuolista rahallista tukea toteutuakseen.